

Лекція 7.

Тема «Декларування доходів фізичних осіб. Податкова знижка»*

План

1. Сутність декларування громадянами річного доходу.
2. Категорії платників податків, зобов'язаних заповнювати й подавати до контролюючих органів декларацію про майновий стан і доходи.
3. Податкова знижка. Перелік витрат, які включаються до складу податкової знижки.
4. Порядок і особливості розрахунку суми податкової знижки.

Ключові терміни: фізична особа, декларація про майновий стан і доходи, податковий звітний період, податок на доходи фізичних осіб, податкова знижка.

*З актуальною редакцією Податкового кодексу України можна ознайомитися за посиланням :

zakon.rada.gov.ua/go/2755-17

1. Сутність декларування громадянами річного доходу

Декларувати свої доходи — це конституційний обов'язок громадян (ч. 2 ст. 67 Конституції України).

Відповідно до норм Податкового кодексу України громадяни, які подають податкові декларації про майновий стан і доходи (далі – декларація) розподіляються на дві категорії: осіб, які зобов'язані подавати річну декларацію, та осіб, які мають право подати декларацію добровільно.

Податкова декларація про майновий стан і доходи подається за базовий звітний (податковий) період, що дорівнює календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб - до 1 травня року, що настає за звітним, крім окремих випадків.

Підстави для нарахування податкової знижки із зазначенням конкретних сум відображаються платником податку у річній податковій декларації, яка подається по 31 грудня включно наступного за звітним податкового року.

2. Категорії платників податків, зобов'язаних заповнювати й подавати до контролюючих органів декларацію про майновий стан і доходи

Обов'язок щодо подання декларації у платників податків виникає:

при отриманні доходів не від податкових агентів (тобто від інших фізичних осіб, які не зареєстровані як самозайняті особи);

при отриманні від податкових агентів доходів, які не підлягали оподаткуванню при виплаті, але які не звільнені від оподаткування;

при отриманні іноземних доходів;

та в інших випадках, передбачених законодавством.

Перелік основних видів доходів, при отриманні яких виникає обов'язок з подання податкової декларації:
доходи, отримані від особи, яка не є податковим агентом, крім випадків прямо передбачених законодавством
іноземні доходи
окремі види оподатковуваних доходів (прибутків), що не підлягають оподаткуванню під час їх нарахування чи виплати податковими агентами, але не є звільненими від оподаткування
операції з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах, крім доходу від окремих операцій
доходи фізичних осіб – підприємців (крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування), отримані протягом календарного року від провадження господарської діяльності
доходи, отримані протягом календарного року від провадження незалежної професійної діяльності
доходи від здавання в оренду нерухомого майна, якщо орендар є фізичною особою, яка не є суб'єктом господарювання, крім доходів від надання в оренду земельної ділянки сільськогосподарського призначення, земельної частки (паю), майнового паю
сума заборгованості платника податку за укладеним ним цивільно-правовим договором, за якою минув строк позовної давності та яка перевищує суму, що становить 50 відсотків місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної

особи на 1 січня звітного податкового року, крім сум податкової заборгованості, за якими минув строк позовної давності
основна сума боргу (кредиту) платника податку, прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням, не пов'язаним з процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності, у разі якщо його сума перевищує 50 відсотків однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року. При цьому кредитор повідомив платника податку - боржника шляхом направлення рекомендованого листа з повідомленням про вручення або шляхом укладення відповідного договору, або надання повідомлення боржнику під підпис особисто про прощення (анулювання) боргу
доходи, отримані від продажу власної сільськогосподарської продукції (крім продукції тваринництва), що вирощена, відгодована, виловлена, зібрана, виготовлена, вироблена, оброблена та/або перероблена безпосередньо фізичною особою на земельних ділянках, що перевищує 2 гектари при умові отримання таких доходів від інших фізичних осіб, які не зареєстровані як самозайняті особи
при продажу власної продукції тваринництва груп 1 - 5, 15, 16 та 41 УКТ ЗЕД, якщо їх сума сукупно за рік перевищує 100 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року
цільова благодійна допомога у вигляді коштів не використана протягом строку, встановленого умовами такої допомоги, але не більше 12 календарних місяців, наступних за місяцем отримання такої допомоги, за винятком отримання благодійної допомоги у вигляді ендавменту
сума отриманої благодійної допомоги платників податку у сумі, що сукупно протягом звітного (податкового) року перевищує 1000 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року
отримання нецільової благодійної допомоги від благодійника - фізичної чи юридичної особи, якщо загальна сума отриманої нецільової благодійної допомоги протягом звітного податкового року перевищує її граничний розмір, установлений законодавством
доходи від операцій з продажу (обміну) майна, дарування, при нотаріальному посвідченні договорів, за якими не був сплачений податок, у разі, якщо такі доходи підлягають оподаткуванню
при операціях з продажу (обміну) резидентами об'єктів рухомого майна у разі, якщо таким платником податків не сплачено податок до нотаріального вчинення дії або дія

вчинена безпосередньо в сервісних центрах МВС та при умові, що такі доходи підлягають оподаткуванню
при успадкуванні (даруванні) резидентами майна від осіб, що не є членами сім'ї спадкодавця-резидента першого ступеня споріднення у разі, якщо таким платником податків не сплачено податок до нотаріального вчинення дії
при успадкуванні (даруванні) резидентами майна від спадкодавця-нерезидента
отримання у власність майна за рішенням суду про зміну власника та перехід права власності на таке майно.

3. Податкова знижка. Перелік витрат, які включаються до складу податкової знижки

Повернути частину податку на доходи фізичних осіб, сплаченого громадянами із заробітної плати, можна, зокрема, у разі реалізації права на податкову знижку. Згідно з положеннями Податкового кодексу України платники податку на доходи фізичних осіб мають право на податкову знижку за наслідками звітного податкового року. Для реалізації права на податкову знижку платнику податку необхідно заповнити та подати податкову декларацію про майновий стан і доходи декларацію до 31 грудня року наступного за звітним.

Податкова знижка для фізичних осіб, які не є суб'єктами господарювання, - це документально підтверджена сума (вартість) витрат платника податку - резидента у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів - фізичних або юридичних осіб протягом звітного року, на яку дозволяється зменшення його загального річного оподатковуваного доходу, одержаного за наслідками такого звітного року у вигляді заробітної плати, у випадках, визначених Кодексом.

Розрахунок суми податку, на яку зменшуються податкові зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб у зв'язку з використанням права на податкову знижку відображається платником податків у декларації.

Також у декларації вказуються позначкою документально підтвержені категорії витрат, що включаються до податкової знижки відповідно до Податкового кодексу України.

Важливо!

Загальна сума податкової знижки, нарахована платнику податку в звітному податковому році, не може перевищувати суми річного загального оподаткованого доходу платника податку, нарахованого як заробітна плата.

До податкової знижки включаються фактично здійснені протягом звітного податкового року платником податку витрати, підтвержені відповідними платіжними та розрахунковими документами, зокрема квитанціями, фіскальними або товарними чеками, прибутковими касовими ордерами, копіями договорів, що ідентифікують продавця товарів (робіт, послуг) і їх покупця (отримувача). У зазначених документах обов'язково повинно бути відображено вартість таких товарів (робіт, послуг) і строк їх продажу (виконання, надання).

**Назва витрат, дозволених для
включення до податкової знижки:**

1. Частина суми процентів, сплачених за користування іпотечним житловим кредитом.
2. Пожертвування або благодійні внески неприбутковим організаціям, які на дату перерахування (передачі) коштів та майна відповідали умовам Податкового кодексу України.
3. Сума коштів, сплачених платником податку на користь вітчизняних вищих та професійно-технічних навчальних закладів для компенсації вартості здобуття середньої професійної або вищої освіти такого платника податку та/або члена його сім'ї першого ступеня споріднення.
4. Страхові платежі (внески, премії) за договорами довгострокового страхування життя та пенсійні внески в рамках недержавного пенсійного забезпечення.

5. Суми витрат на оплату допоміжних репродуктивних технологій або оплату державних послуг, пов'язаних з усиновленням дитини, включаючи сплату державного мита.

6. Суми коштів, сплачених у зв'язку з переобладнанням транспортного засобу, що належить платникові податку, з використанням у вигляді палива моторного сумішевого, біоетанолу, біодизелю, стиснутого або скрапленого газу, інших видів біопалива.

7. Суми витрат на сплату видатків на будівництво (придбання) доступного житла, визначеного законом, у тому числі на погашення пільгового іпотечного житлового кредиту, наданого на такі цілі, та процентів за ним.

Важливо!

При розрахунку понесених витрат необхідно враховувати обмеження, встановлені для окремої категорії.

4. Порядок і особливості розрахунку суми податкової знижки

Більш детально розглянемо **нарахування податкової знижки** у зменшення оподаткованого доходу платника податку **на суму витрат, понесених за навчання** за наслідками звітного податкового року.

Алгоритм нарахування податкової знижки у зменшення оподаткованого доходу платника податку на суму витрат, понесених за навчання за наслідками звітного податкового року, розраховується наступним чином:

1. визначається база оподаткування шляхом зменшення річної суми нарахованої заробітної плати на суму страхових внесків до Накопичувального фонду, а також на суму податкової соціальної пільги (далі – ПСП) за її наявності (інформацію щодо сум нарахованого загального річного оподаткованого доходу, застосованих ПСП та утриманого податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) фізичні особи отримують у вигляді довідки про доходи від свого роботодавця);

2. на підставі підтверджувальних документів визначається сума (вартість) витрат платника податку – резидента, дозволених до включення до податкової знижки;

3. розраховується сума ПДФО, на яку зменшуються податкові зобов'язання у зв'язку з використанням права на податкову знижку:

із суми ПДФО утриманого (сплаченого) із заробітної плати за рік віднімаємо суму ПДФО, визначену як добуток бази оподаткування, зменшеної на суму понесених платником податку витрат на оплату за навчання, та ставки податку.

При цьому сума, що має бути повернута, зараховується на банківський рахунок платника податку, відкритий у будь-якому комерційному банку, або надсилається поштовим переказом на адресу, зазначену в податковій декларації про майновий стан і доходи протягом 60 календарних днів після надходження такої податкової декларації.

Завдання (із розв'язанням):

Річний дохід фізичної особи, отриманий у вигляді заробітної плати за рік склав 100 000 грн., з якої були утримані: ПДФО – 18 000 грн. та військовий збір – 1 500 грн.

При цьому фізичною особою впродовж року були понесені витрати (підтверджені документально) з навчання в магістратурі у вищому навчальному закладі в розмірі 12 000 грн.

Завдання: розрахувати суму податкової знижки, на яку фізична особа матиме право у разі складання податкової декларації.

Рішення:

Використовуючи алгоритм, наведений вище, зробимо наступні розрахунки:

1. визначається база оподаткування – 100 000 грн.
2. визначається сума витрат для включення до розрахунку – 12 000 грн.

3. розраховується сума ПДФО, на яку зменшуються податкові зобов'язання: а) $100\ 000 - 12\ 000 = 88\ 000$; б) $88\ 000 \times 18\% = 15\ 840$; в) $18\ 000 - 15\ 840 = 2\ 160$ грн.

В результаті сума в 2 160 грн. буде повернута фізичній особі з бюджету у якості податкової знижки.

Контрольні питання для самоконтролю:

1. Якими законодавчими документами встановлений обов'язок фізичних осіб декларувати свої доходи?
2. Надати визначення терміну «податкова знижка» для фізичних осіб.
3. Назвіть базовий звітний (податковий) період для фізичних осіб.
4. У який строк подається річна податкова декларація для реалізації права на податкову знижку?
5. У який строк подається річна податкова декларація у випадку, коли її подання є обов'язком для фізичної особи?
6. Назвати випадки, коли подання річної податкової декларації є обов'язком для фізичної особи.
7. Назвати витрати, дозволені для включення до податкової знижки фізичної особи.

Література до теми:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, №254/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141
2. Податковий кодекс України: ЗУ N 2755-VI від 2 грудня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
3. Бюджетний кодекс від 8 липня 2010 року N 2456-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572.
4. Гавриленко Н.В. Податкова система [Текст]: Практикум / Н.В. Гавриленко. – Львів: Новий світ-2000, 2011. – 352 с.
5. Доброскок О.В. Податковий контроль та його ефективність [Текст]: навч. посібник / О.В. Доброскок. – К.: Алерта, 2012. – 238 с.
6. Економічний словник-довідник / За ред. д.е.н., проф. С.В. Мочерного. – К.: Феміна, 1995. – 368 с.
7. Мединська Т.В. Податкова система [Текст]: навч. посібник/ Т.В. Мединська, Н.І. Власюк. – 3-є вид., перероб. та доповнене. – Львів: Магнолія 2006, 2012. – 424 с.

8. Сідельникова Л.П. Податкова система. Підручник. / Сідельникова Л.П., Костіна Н.М. – К.: Видавництво Ліра-К, 2012. – 576с. – ISBN 978-966-2609-16-5.
9. Сідельникова Л.П. Оподаткування суб'єктів підприємництва. Навч. посібник. / Сідельникова Л.П., Чижова Т.В., Якуша Я.В. – К.: Видавництво Ліра-К, 2012. 424с. –ISBN 978-966-2609-26-4.